

Maria Kycler, Agata Muc, Bogumiła Warząchowska

Z wizytą w bibliotekach Zagrzebia: pobyty szkoleniowy ERASMUS+

Bibliotheca Nostra : śląski kwartalnik naukowy nr 2, 92-101

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MARIA KYCLER
Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach
AGATA MUC, BOGUMIŁA WARZĄCHOWSKA
Biblioteka Teologiczna Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

Z WIZYTĄ W BIBLIOTEKACH ZAGRZEBIA. POBYT SZKOLENIOWY ERASMUS+

Dzięki programowi Erasmus Plus skierowanemu do pracowników uczelni odbyliśmy tygodniową wizytę studyjną w Bibliotece Narodowej i Uniwersyteckiej w Zagrzebiu od 8 do 12 czerwca 2015 r. Jako pracownicy Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego i jednej z bibliotek specjalistycznych – Biblioteki Teologicznej tworzących system biblioteczno-informacyjny Uniwersytetu, byliśmy zainteresowane pracą zarówno centralnej biblioteki Chorwacji, jak również bibliotek specjalistycznych typu Biblioteka Wydziału Filozoficznego, czy Wydziału Teologii Katolickiej. Dzięki dobrej środowiskowej współpracy bibliotekarzy dane nam było również poznać Bibliotekę Miasta Zagrzebia – ciekawy obiekt biblioteczny z profesjonalną kadrą i szerokim oddziaływaniem na życie kulturalno-oświatowe stolicy.

Biblioteka Narodowa i Uniwersytecka w Zagrzebiu (Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu)

Przygotowany program szkoleniowy był konsekwentnie realizowany każdego dnia, poczynając od pierwszego, w którym poznałyśmy strukturę organizacyjną biblioteki i jej historię. Biblioteka Narodowa i Uniwersytecka w Zagrzebiu (dalej BNiU) mieści się w okazałym nowoczesnym budynku do którego została przeniesiona w 1995 r. Wcześniejszą siedzibą księżnicy był klasycystyczny budynek z przełomu dziewiętnastego i dwudziestego wieku użytkowany przez lata wspólnie z Archiwum Państwowym. Rozrastający się księgozbiór i nowe technologie informacyjne sprawiły, że dotychczasowe pomieszczenia przestały być funkcjonalne dla nowoczesnego opracowania i udostępniania zbiorów.

Należy podkreślić, że BNiU pełni również funkcję biblioteki akademickiej, obsługując pracowników naukowych i studentów stołecznego uniwer-

sytetu. W obecnym budynku biblioteki uwagę skupia duży przestronny hol na parterze, w którym znaczna część przeznaczona jest na działalność wystawienniczą i promocyjną zbiorów. Regularnie przygotowywane ekspozycje przyciągają nie tylko potencjalnych czytelników biblioteki, ale wzbudzają też zainteresowanie środowiska lokalnego.

Z obszernego holu wejście na teren biblioteki zabezpieczone jest bramkami, przez które mogą wejść osoby zarejestrowane w systemie bibliotecznym i posiadające aktualną kartę biblioteczną. W celu usprawnienia obsługi czytelników na parterze umieszczono w ramach oddziału udostępniania punkt informacyjny, wypożyczalnię miejscową oraz wypożyczalnię międzybiblioteczną. W dalszej części holu znajdują się tradycyjne katalogi kartkowe książek i czasopism oraz wiele stanowisk komputerowych z dostępem do katalogów elektronicznych i baz danych. Dalsza część udostępniania usytuowana jest na czterech piętrach. Na każdej kondygnacji zbiory ustawiono tematycznie według dziedzin wiedzy. Jedno piętro zajmują czasopisma ułożone w porządku alfabetycznym.

BNIU nastawiona jest w znacznym stopniu na samoobsługę czytelników. Większa część zbiorów udostępniana jest w wolnym dostępie 24 godziny na dobę. Naszą uwagę zwróciła imponująca liczba użytkowników we wszystkich czytelniach, a także w pomieszczeniach-kabinach przeznaczonych do indywidualnej pracy czytelników. Nie wszyscy przebywający w bibliotece korzystają z jej zbiorów, znaczna część gości wykorzystuje pomieszczenia biblioteczne jako miejsce cichej i spokojnej pracy. Dział udostępniania to poniekąd wizytówka każdej biblioteki, a w przypadku narodowej księżnicy w Zagrzebiu wizytówka ta wypadła pomyślnie, a liczba czytelników jest godna pozazdroszczenia i naśladowania.

Szkolenie było okazją do przyjrzenia się pracy działów gromadzenia, opracowania i bibliograficznego, w których zatrudnionych jest około 100 osób w jednej olbrzymiej sali. Poszczególne stanowiska robocze oddzielono meblami bibliotecznymi, jednak tego stylu pracy nie można uznać za zbyt komfortowy dla pracowników. Odwiedzając poszczególne stanowiska pracy, poznałyśmy drogę książki od egzemplarza obowiązkowego, zakupu, darów i wymiany po opracowanie formalne i rzeczowe w systemie Aleph; tryb przekazywania książek do siedmiu chorwackich bibliotek uniwersyteckich, mających prawo do egzemplarza obowiązkowego. Na podobnej zasadzie (centralizacja) odbywa się gromadzenie i opracowanie czasopism zarówno o charakterze naukowym, jak i popularnych periodyków i dzienników. Egzemplarz obowiązkowy jest również podstawą opracowania bieżącej chorwackiej bibliografii narodowej, która ukazuje się w trzech seriach: A – Książki, B – Artykuły w czasopismach i monografiach wieloautorskich, C – Czasopisma.

Ciekawie prezentowała się praca w dziale starodruków, gdzie pokazano nam dziedzictwo kulturowe Chorwacji w postaci ksiąg liturgicznych, mszałów i modlitewników, utworów literackich, słowników wielojęzycznych,

dokumentów rękopiśmiennych i druków bibliofilskich, ksiąg pisanych głogolicą i cyrylicą. Nasze zainteresowanie wzbudził także dział grafiki i kartografii z przedwojennymi reprodukcjami prac artystów-grafików chorwackich, ilustracjami do książek, pocztówkami i licznymi mapami Europy (w tym z obszarów Polski) oraz kolekcją map wojskowych. Zapoznano nas również z pracą w dziale muzycznym, w którym obejrzałyśmy ciekawe zbiory partytur i bogatą kolekcję płyt. Pokazano nam także kabiny do indywidualnego słuchania audio i audio-video oraz pomieszczenia pracy muzyków.

Znaczną część szkolenia przeznaczono na dydaktykę biblioteczną, która prowadzona jest regularnie przez zespół merytorycznie przygotowanych pracowników. Uczestnikami szkoleń są zarówno bibliotekarze akademicy ubiegający się o kolejne stopnie awansu zawodowego, jak też bibliotekarze innych typów bibliotek zwłaszcza szkolnych zdobywających nowe kompetencje biblioteczne. Osobną grupą szkolonych są studenci bibliotekoznawstwa odbywający obowiązkowe praktyki zawodowe zalecane w programach studiów. Dydaktyka biblieczna to również szkolenia przywarsztatowe, odczyty i prelekcje z nowych technologii informatycznych i baz danych, które na bieżąco służą pracownikom biblioteki.

Warto nadmienić, że w drugim dniu pobytu grupa szkoleniowa z Uniwersytetu Śląskiego zaprezentowała gospodarzom miejsce swojej pracy – Bibliotekę Uniwersytetu Śląskiego. Zasadniczą prezentację pt. *Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka jako zaplecze życia naukowego Katowic* (Središte za informacijske znanosti i Sveučilišna knjiznica kao pozadina znanstvenog života Katowica) poprzedziły informacje dotyczące historii Katowic i życia kulturalno-oświatowego województwa śląskiego. Następnie przedstawiono działalność naukowo-badawczą, a więc wyższe uczelnie Katowic i ich księżnice oraz Bibliotekę Śląską – największą bibliotekę w regionie – publiczną o charakterze naukowym. Omawiając Strukturę Uniwersytetu Śląskiego wymieniono wszystkie wydziały i ich biblioteki specjalistyczne. Obszerną część prezentacji przeznaczono na CINI, ukazując jej nowoczesny budynek, a w nim przestrzeń dla czytelników, pracownie dla personelu bibliotecznego, zaplecze magazynowe dla książek, a także czytelnie, sale komputerowe i dydaktyczne oraz pomieszczenia do indywidualnej i zbiorowej pracy studentów i pracowników naukowych.

Zaprezentowano również dane statystyczne dotyczące stanu zatrudnienia pracowników, zestawienia liczbowe księgozbioru, częstotliwości odwiedzin w czytelniach i wypożyczeń na zewnątrz. Część prezentacji przeznaczono na nowoczesne technologie, bazy danych i system biblioteczno-informacyjny uczelni. Prelekcję zamykała informacja o Bibliotece Teologicznej – zapoznano słuchaczy z jej charakterem, omówiono specjalistyczny księgozbiór, formy udostępniania i promocję zbiorów. Obszerna prezentacja wzbudziła duże zainteresowanie chorwackich bibliotekarzy, o czym świadczyły liczne pytania kierowane do nas w trakcie szkolenia.

Biblioteka Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu w Zagrzebiu (Knjižnica Filozofskog fakulteta – Sveučilište u Zagrebu)

Kolejną placówką włączoną w program szkolenia zawodowego była położona nieopodal BNU, w kampusie uniwersyteckim, Biblioteka Wydziału Filozoficznego (dalej BFW), popularnie nazywana Biblioteką Humanistyczną. Placówka została powołana w roku 2009¹; wówczas materiały biblioteczne 24 bibliotek instytutowych znalazły wspólne miejsce w nowoczesnym gmachu księżnicy wydziałowej. Po konsolidacji, uniwersyteckie zbiory z dziedziny nauk humanistycznych i społecznych liczą ponad 600 000 jednostek, stanowiąc drugą pod względem liczby zgromadzonych dokumentów bibliotekę Chorwacji.

Większość piśmiennictwa zlokalizowana jest w strefie wolnego dostępu na sześciu poziomach, gdzie są ustawione według klasyfikacji systematycznej: poziom 0 – oferuje księgozbiór podręczny: encyklopedie, słowniki, leksykony, wydawnictwa informacyjne o charakterze ogólnym (dział A), a także bieżące roczniki czasopism; poziom 1 – skupia literaturę z dziedziny filozofii, metodologii nauk społecznych, statystyki, psychologii, socjologii, antropologii, pedagogiki i informatologii (dział B); poziom 2 – udostępnia prace z dziedziny historii, historii sztuki, archeologii, etnologii i antropologii kulturowej (dział C); poziomy 3, 4, 5 – prezentują literaturę z zakresu języków i literatur słowiańskich (dział D), gromadzą piśmiennictwo filologiczne z zakresu językoznawstwa ogólnego i porównawczego, teorii literatury i komparatystyki, filologii klasycznej, judaistyki, orientalistyki, skandynawistyki (dział E), a także filologii angielskiej, niemieckiej, niderlandzkiej, włoskiej, rumuńskiej, francuskiej, portugalskiej, hiszpańskiej (dział F). Ponadto znalazła tam miejsce kolekcja cymeliów (dział RARA) i zbiory audiowizualne (dział M). W magazynach zamkniętych na poziomie -1 przechowywane są egzemplarze archiwalne, dublety, książki mniej poczytne i grafiki (łącznie ok. 250 000 jednostek) oraz ponad 3900 tytułów czasopism².

Podstawowym źródłem informacji o zbiorach BWF jest katalog elektroniczny w systemie KOHA, który zawiera opisy bibliograficzne wszystkich typów dokumentów tu zgromadzonych (m.in. książek, czasopism, starych druków, dokumentów elektronicznych, prac dyplomowych, nadbitek, preprintów, materiałów konferencyjnych). Użytkownicy mają również do

¹ Oficjalne otwarcie nowego budynku miało miejsce 11 marca 2009 r. Bryłę biblioteki o powierzchni 8500 m² (osiem kondygnacji: piwnica, parter, pięć pięter i poziom instalacji) wraz z jej wnętrzem i wyposażeniem zaprojektowali Ante Vulin, Dina Vulin-Ileковиć i Borys Ileковиć. Biblioteka szczyli się najnowocześniejszym systemem ochrony materiałów bibliotecznych i systemem ochrony przeciwpożarowej, po raz pierwszy zastosowanymi w Chorwacji.

² W magazynach zapewniono temperaturę 18–20°C i wilgotność powietrza 45–55%; umieszczone tam regały statyczne i przesuwne o łącznej długości półek 10 km są zdolne pomieścić 550 000 woluminów dokumentów. Ponadto na poziomie -1 zlokalizowano archiwum wydziału, które gromadzi przede wszystkim prace magisterskie i doktorskie.

dyspozycji źródła elektroniczne z dziedziny nauk humanistycznych i społecznych – bazy pełnotekstowe, bibliograficzne, faktograficzne oraz repozytorium wydziałowe.

W BWF może jednocześnie przebywać 750 osób. Do użytku czytelników oddano 150 miejsc w czytelni czasopism, około 200 stanowisk komputerowych (w tym część w wydzielonej sali komputerowej), 11 pokoi pracy indywidualnej, sale seminaryjne, a także tradycyjne stanowiska pracy, zorganizowane na każdej kondygnacji. Wizyta w BFW przypadła w czasie sesji egzaminacyjnej. Uwagę zwracała bardzo wysoka frekwencja w czytelniach i strefach wolnego dostępu, gdzie wszystkie (!) miejsca były zajęte przez młodzież przygotowującą się do zaliczeń i egzaminów oraz osoby piszące prace dyplomowe.

Ze zbiorów BWF na miejscu może korzystać każdy zainteresowany, natomiast konto i legitymacja czytelnicza przysługują wyłącznie studentom i pracownikom Wydziału Filozoficznego. Konto zapewnia m.in. dostęp do danych osobowych w katalogu KOHA, umożliwia korzystanie z baz danych i kolekcji czasopism elektronicznych, systemu kształcenia na odległość Omega, komputerów czytelnianych, a także jest używane do logowań do sieci bezprzewodowej wydziału i połączeń z Internetem za pośrednictwem sieci CARNet z domu lub z akademików. Użytkownicy w systemie bibliotecznym wykorzystują dwa rodzaje elektronicznych kart identyfikacyjnych; służą one do wypożyczeń dokumentów w punktach informacyjnych i na urządzeniach samowypożyczających oraz do kopiowania, drukowania i skanowania.

Regulamin zezwala na wypożyczenie studentom i pracownikom administracyjnym sześciu książek na okres dwóch tygodni, nauczycielom akademickim – trzydziestu książek na sześć miesięcy (z możliwością dwukrotnej prolongaty dla wszystkich). Zbiory podręczne (leksykony, słowniki, encyklopedie), podręczniki oznaczone czerwonymi naklejkami z napisem „Do korzystania w czytelni”, a także czasopisma i książki rzadkie można użytkować wyłącznie na miejscu.

Fachową pomocą w korzystaniu z zasobów BWF (wyszukiwanie źródeł informacji, udzielanie informacji bibliograficznych i rzeczowych w oparciu o dostępne źródła drukowane i elektroniczne) służą bibliotekarze pełniący dyżury w punktach informacji na każdej kondygnacji biblioteki. Pracownicy informatoriów prowadzą także zapisy czytelników, wydają karty identyfikacyjne, zamawiają i wypożyczają dokumenty, prolongują wypożyczone książki, nieodpłatnie skanują dokumenty zamówione przez czytelników.

W BWF działa również wypożyczalnia międzybiblioteczna, która doradza zarejestrowanym czytelnikom, jak dotrzeć do literatury spoza zasobu książnicy, lokalizuje i sprowadza zamawiane dokumenty.

Z myślą o potrzebach osób niepełnosprawnych (niewidomych i niedowidzących, dyslektyków oraz czytelników z niepełnosprawnością ruchową) w budynku zastosowano udogodnienia architektoniczne oraz wyposażono go

w specjalistyczny sprzęt i oprogramowanie. Biblioteka świadczy również tej grupie użytkowników specjalne usługi, m.in. kwerendy, wyszukiwanie książek w zbiorach, przygotowywanie kopii cyfrowych, wysyłka dokumentów pocztą, możliwość wypożyczenia dokumentu za pośrednictwem osób trzecich.

Istotnym elementem pracy BWF jest działalność dydaktyczna skierowana do różnych grup użytkowników. Celem programów edukacyjnych dla studentów wszystkich stopni jest prezentacja naukowych źródeł informacji adekwatnych do poziomu nauki oraz nauczanie selekcji, oceny i wykorzystania informacji. Oprócz warsztatów *information literacy* biblioteka oferuje szkolenia z przysposobienia bibliotecznego w tygodniu adaptacyjnym oraz szereg warsztatów rozwijających umiejętność samodzielnego, efektywnego studiowania. Do pracowników naukowo-dydaktycznych kierowane są przede wszystkim szkolenia z zakresu rozwoju otwartych modeli komunikacji naukowej, a także infrastruktury i narzędzi otwartej nauki. Zadaniem BWF jest również wspieranie procesu nauczania na kierunku *Informacja naukowa* poprzez organizowanie zawodowych praktyk studenckich. W ich trakcie adepci zawodu konfrontują wiedzę teoretyczną z praktyką, poznają różnorodność prac wewnętrznych biblioteki akademickiej, uczą się zasad obsługi czytelników. Program *Spacery po bibliotece* skierowany do grup zorganizowanych i pojedynczych osób zapoznaje z rozwiązaniami w zakresie organizacji przestrzeni oraz prezentacji i udostępniania zbiorów tej aktualnie najnowocześniejszej ksiąźnicy naukowej w Chorwacji.

Biblioteka pracuje sześć dni w tygodniu – od poniedziałku do piątku – w godzinach 7.30–20.00, w soboty w godzinach 9.00–14.00; godziny pracy poszczególnych agend są zróżnicowane.

Chorwackie Archiwum Państwowe (Hrvatski državni arhiv)

Oprócz nowoczesnego gmachu BNiU w Zagrzebiu udało nam się odwiedzić wcześniejszą siedzibę ksiąźnicy, w której obecnie mieści się Chorwackie Archiwum Państwowe³. Secesyjny budynek zaprojektowany przez Rudolfa Lubinskyego powstał w latach 1910–1913 i jest uznawany przez współczesnych za najpiękniejszą realizację architektoniczną XX wieku w Chorwacji. Jego wnętrze jest bogato zdobione pracami czołowych artystów i rzemieślników z początku ubiegłego stulecia, natomiast dach budynku jest znany z dekoracji w kształcie zielonych sów symbolizujących mądrość. Archiwum oprócz zabytkowych wnętrz i ciekawych zbiorów proponuje odwiedzającym także szeroki wachlarz usług społecznych. Obok znanych od dawna form, jak publikacje czy wystawy, instytucja ta rozwija turystykę archiwalną – zwiedzanie zabytkowych czytelni, pokazy filmów dokumentalnych, udział w warsztatach lub

³ Wizyta w Archiwum wypadła 9 czerwca, podczas obchodów Międzynarodowego Dnia Archiwów, co pozwoliło zapoznać się szerzej z misją i znaczeniem tej instytucji dla zbiorowej pamięci Chorwatów.

zakup pamiątek. Instytucja wychodzi również na zewnątrz, organizując prelekcje i pokazy w różnych miejscach, m.in. w winiarniach i galeriach.

Biblioteki Miasta Zagrzebia (Knjižnice grada Zagreba)

Ostatni dzień pobytu w Chorwacji został przeznaczony na zwiedzanie Biblioteki Miejskiej (Gradska knjižnica) oraz Biblioteki Wydziału Teologii Katolickiej. Pierwsza z nich została utworzona w 1907 r. i od początku działała jako biblioteka publiczna udostępniająca zbiory wszystkim mieszkańcom Zagrzebia. Z czasem wiele prywatnych księgozbiorów w mieście udostępniono nieodpłatnie i w ten sposób rozpoczęto tworzenie sieci bibliotek publicznych służących lokalnej społeczności. W kolejnych latach do sieci włączano domowe kolekcje książek znanych i zasłużonych Chorwątów, byli to m.in. polityk Božidar Adžija (1927), poeci i pisarze Tin Ujević (1947), Silvije Strahimir Kranjčević (1967), Tin Ujević (1968), August Cesarec (1968), Marija Jurić Zagorka (1969). Obecnie biblioteki publiczne w Zagrzebiu tworzą spójną i dobrze zorganizowaną sieć o nazwie Knjižnica grada Zagreba (dalej KGZ). Rdzeń struktury, pod względem wielkości i wartości kolekcji, stanowią Biblioteka Miejska (Gradska knjižnica) oraz Biblioteka Božidara Adžija (Knjižnica Božidara Adžije). Oprócz nich w ramach sieci działają 42 filie wspomagane przez 2 bibliobusy obsługujące 47 punktów. We wszystkich jednostkach zgromadzono ponad 2 miliony różnego rodzaju zbiorów bibliotecznych, w tym ponad tysiąc tytułów periodyków. Biblioteka może się poszczycić kilkoma specjalistycznymi i jednocześnie cennymi kolekcjami: *Zagrabiensia*, zbiór rzadkich książek i rękopisów RARA, zbiór starych wydań czasopism pochodzących z terenu Zagrzebia, materiały audiowizualne i publikacje elektroniczne. Wszystkie zasoby są centralnie opracowywane w systemie ZAKI stworzonym przez bibliotekarzy KGZ we współpracy z firmą VIVA-Info. System obsługuje większość procesów bibliotecznych; jego moduły wykorzystywane są na etapie gromadzenia zbiorów, tworzenia rekordów bibliograficznych i klasyfikacji dokumentów, ale także udostępniania zbiorów. W obrębie sieci czynności związane z gromadzeniem i opracowaniem nowych zasobów odbywają się centralnie, co znacznie przyspiesza i skraca drogę książki od akcesji do czytelnika. KGZ jest największą tego rodzaju instytucją w Chorwacji i pełni funkcję instytucji centralnej zarówno dla bibliotek publicznych, jak i szkolnych w rejonie miasta Zagrzebia oraz całego województwa. Ze zbiorów mogą korzystać wszyscy chętni, którzy zapiszą się do którejkolwiek z bibliotek sieci i uiszczą odpowiednią opłatę. Pomimo, że w Chorwacji działalność bibliotek publicznych finansowana jest ze środków Ministerstwa Kultury oraz organów założycielskich, czyli władz miejskich użytkownicy mają obowiązek dokonania rocznej opłaty członkowskiej za korzystanie z usług. W ramach KGZ opłata wynosi 50 kun. Dodatkowo pieniądze są pobierane za zniszcze-

nie, zagubienie lub nieterminowy zwrot wypożyczonych dokumentów oraz takie usługi jak: kopiowanie, wypożyczenia międzybiblioteczne, duplikat lub wymiana karty bibliotecznej, wyszukiwanie informacji w Internecie itp. Opłaty nie odstraszały użytkowników i nie mają widocznego wpływu na liczbę czytelników. Obecnie w systemie jest zarejestrowanych ponad 130 tysięcy osób. Wciąż rosnący odsetek czytelników oraz powiększający się księgozbiór powodują, że biblioteki publiczne w Zagrzebiu borykają się z brakiem miejsca oraz niewystarczającą obsadą. Całą sieć obsługuje 150 bibliotekarzy. Dodatkowo coraz dotkliwiej odczuwane jest niewystarczające finansowanie ze strony władz miejskich oraz Ministerstwa Kultury. Pomimo trudności finansowych i braków kadrowych, KGZ podejmuje szereg działań, dzięki którym postrzegana jest jako dobrze działająca, zorganizowana i zarządzana instytucja. Uczestniczy lub też sama uruchamia liczne inicjatywy mające na celu promocję zbiorów i przyciągnięcie potencjalnych czytelników. Oprócz działalności typowo bibliotekarskiej dodatkowo prowadzi szkolenia dla bibliotekarzy oraz wydaje różnego rodzaju materiały. Poza publikacjami metodycznymi i zawodowymi, drukuje bibliografie, biuletyny nowości, kalendarze imprez oraz liczne druki ulotne i okolicznościowe, jak przewodniki, ulotki, zakładki itp.

Od 2008 r., dzięki wsparciu finansowemu Ministra Kultury Republiki Chorwacji, KGZ tworzy bibliotekę cyfrową (Digitalizirana zagrebačka baština), którą udostępnia ze swojej strony domowej, a od 2014 r. także poprzez Europeę. W bibliotece zamieszczane są materiały pochodzące ze zbiorów bibliotek Zagrzebia mające przybliżyć czytelnikom (szczególnie dzieciom i młodym ludziom) kulturalne i naukowe dziedzictwo miasta. Digitalizowane są zwłaszcza *Zagrabiensia* i druki rzadkie RARA, cenne i unikalne dokumenty odnoszące się do chorwackiej historii, dotychczas dostępne tylko w czytelni, często z zastrzeżeniem dotyczącym specjalnego pozwolenia. Na kolekcję składają się: grafiki, materiały kartograficzne, książki, publikacje dla dzieci i młodzieży, druki muzyczne, rękopisy, druki ulotne oraz nagrania dźwiękowe. W ramach wirtualnych wystaw prezentowane są zbiory ikonograficzne przedstawiające dawny Zagrzeb i jego mieszkańców. Pokazywanie tego rodzaju publikacji elektronicznych umożliwia dostęp do informacji o wybitnych obywatelach, instytucjach, muzyce, literaturze, teatrze i innych wydarzeniach kulturalnych i sportowych, które ukształtowały życie codzienne miasta.

Użytkownikami bibliotek publicznych są przedstawiciele wszystkich grup wiekowych i dlatego działalność tego rodzaju instytucji musi być skierowana do jak najszerszego grona odbiorców. Z tego powodu księżnice Zagrzebia oprócz usług bibliotecznych mają w swojej ofercie także bogatą ofertę kulturalną. Przez cały rok organizują różnorodne imprezy kulturalne dla dzieci i dorosłych. Najwięcej wydarzeń ma miejsce podczas obchodów Miesiąca Książki Chorwackiej (od 15 października do 15 listopada), kiedy to na przykład organizowany jest narodowy quiz promujący czytelnictwo

wśród dzieci w wieku szkolnym. Poza tym specjalnie dla dzieci w ramach KGZ w 1993 r. utworzono Chorwackie Centrum Książki Dziecięcej. Dwa lata później Centrum zostało włączone do IBBY (The International Board on Books for Young People) i od tego czasu realizuje ono szereg ważnych funkcji na rzecz promowania i gromadzenia chorwackiej literatury dziecięcej.

Innym ważnym wydarzeniem kulturalnym, skierowanym do wszystkich czytelników jest tzw. „literacki piątek” (Književni petak). Organizowany już od 1955 r. w każdy piątek od lutego do maja, a następnie od października do grudnia w gmachu biblioteki i zazwyczaj przyciąga wielu mieszkańców Zagrzebia. Podczas spotkań piątkowych o literaturze opowiadają wszyscy zainteresowani taką tematyką, przy czym gośćmi „literackich piątków” bywali także znani pisarze spoza Chorwacji, jak np. Jean Paul Sartre, Günter Grass, Jiří Menzel, Alain Filkenkraut, Ismail Kadare, Claudio Magris, Gay Gavriel Kay.

KGZ aktywnie działa nie tylko na rzecz najmłodszych, ale także otwiera się na ludzi zagrożonych wykluczeniem społecznym z powodu wieku, bezdomności czy niepełnosprawności. Do seniorów skierowany jest program „65 plus” mający na celu zintegrowanie społeczności osób starszych oraz ich aktywizacja – zwiększenie udziału w wydarzeniach kulturalnych, naukowych i społecznych miasta. Przede wszystkim w ramach programu osoby, które nie są w stanie samodzielnie przyjść do biblioteki, mogą liczyć na dostarczenie zamówionych książek i czasopism bezpośrednio do własnych domów. Mają ponadto możliwość bezpłatnego udziału w warsztatach plastycznych służących wspieraniu twórczej ekspresji. Mogą także prezentować własne prace podczas cyklicznych wystaw w bibliotece. W ramach programu organizowane są także kursy dokształcające, dzięki którym uczestnicy zdobywają lub poszerzają swoje umiejętności informatyczne lub z zakresu wyszukiwania informacji. W niektórych placówkach organizowane są tzw. spotkania generacji umożliwiające nawiązanie kontaktów pomiędzy seniorami oraz dziećmi w wieku przedszkolnym. Podczas wykładów i warsztatów ludzie starsi dzielą się z najmłodszymi własną wiedzą, mądrością i doświadczeniami.

Kolejny program o nazwie „Książka pod dach” (Knjigom do krova) adresowany jest specjalnie do ludzi bezdomnych i ma na celu wyrównywanie szans w dostępie do informacji, wiedzy i kultury wśród ludzi wykluczonych społecznie. KGZ realizuje go we współpracy z Centrum Wolontariatu w Zagrzebiu (Volonterski centar Zagreb) od 2009 r. Program zakłada zmniejszanie uprzedzeń oraz niwelowanie barier społecznych poprzez wdrażanie konkretnych działań, np. pomoc w odnajdywaniu się na rynku pracy. W bibliotekach za pośrednictwem wolontariuszy podczas warsztatów bezdomni uczą się korzystać z komputera i Internetu, aby w przyszłości samodzielnie dotrzeć do informacji o ofercie pracy, napisać CV i podanie o pracę czy wysłać e-mail. Program jest realizowany przy współudziale i wsparciu

finansowym z EIFL (Electronic Information for Libraries), organizacji non-profit zrzeszającej biblioteki w celu umożliwienia dostępu do wiedzy w krajach rozwijających w Afryce, Azji, Europie i Ameryce Łacińskiej.

Podobne założenia ma realizowany od 2007 r. program o nazwie „Szeroko otwarte drzwi biblioteki” (Knjižnica širom otvorenih vrata). W tym przypadku poprzez zapewnienie podstawowego prawa człowieka do swobodnego dostępu do informacji i wolności słowa dla wszystkich, biblioteka pomaga ludziom niepełnosprawnym odnaleźć się we współczesnym świecie.

Biblioteka Wydziału Teologii Katolickiej Uniwersytetu w Zagrzebiu (Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu)

Ostatnią instytucją odwiedzoną przez nas w Zagrzebiu była Biblioteka Wydziału Teologii Katolickiej. Jest to instytucja o bogatej tradycji i cennym księgozbiorze, której korzenie sięgają roku 1669, kiedy to król Leopold I Habsburg wydał dekret o przyznaniu statusu uczelni i przywilejów Akademii Jezuickiej Królewskiego Wolnego Miasta Zagrzebia. Niestety w kolejnych latach kolekcja często zmieniała właścicieli i miejsce przechowywania, a jej rozwój utrudniały różne wydarzenia historyczne. Dopiero powrót Wydziału Teologii Katolickiej na Uniwersytet w Zagrzebiu w 1992 r. spowodował, że placówka otrzymała lepsze warunki materialne i profesjonalny personel. Obecnie księżnica mieści się w odnowionych pomieszczeniach Międzydiecezjalnego Seminarium Duchownego (Međubiskupijsko sjemenište), aczkolwiek powierzchnia jest niewystarczająca dla potrzeb biblioteki wydziałowej. Księgozbiór jest szacowany na ponad 70 tysięcy woluminów, w tym ok. 1500 tytułów czasopism, ale nie wszystkie pozycje są dostępne w katalogu online. Do obsługi procesów bibliotecznych, podobnie jak miało to miejsce w księżnicach publicznych, używany jest tutaj system ZAKI. Gromadzenie materiałów odbywa się przede wszystkim poprzez liczne darowizny od osób duchownych i naukowców, a także poprzez wymianę krajową i zagraniczną oraz zakup. Ze względu na niewystarczającą liczbę zatrudnionych bibliotekarzy (4 osoby), wiele pozycji – szczególnie podarowanych kolekcji – czeka jeszcze na opracowanie. Pomimo trudności etatowych i braku odpowiedniej powierzchni do przechowywania i udostępniania zbiorów, w systemie bibliotecznym zarejestrowano 1200 czytelników, nie tylko z macierzystego wydziału, ale także z innych uczelni oraz spoza środowiska akademickiego. W celu ułatwienia dostępu do zasobów biblioteka jest otwarta od poniedziałku do piątku 10 godzin dziennie (od 9.00 do 19.00), a zmiany pojawiają się jedynie w okresie egzaminów, świąt i urlopów. Podobnie jak to ma miejsce w innych placówkach bibliotecznych w Zagrzebiu, czytelnicy zobowiązani są do wnoszenia opłat rocznych za korzystanie z usług w wysokości 50 kun. Natomiast wypożyczenia na miejscu są bezpłatne i mogą ich dokonywać wszystkie osoby odwiedzające czytelnię.